

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ПЕТРА МОГИЛИ**

Факультет політичних наук
Кафедра соціології та політології

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
в.о.завідувача кафедри соціології
та політології
_____Лариса БРОННІКОВА
«____» червня 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 052 «Політологія»

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ЗІ
СКАНДИНАВСЬКИМИ КРАЇНАМИ (1991-2022РР.)**

Виконав:

студент 431 групи

Таран Валерій Юрійович

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент

Громадська Наталя Анатоліївна

Рецензент :

кандидат політичних наук, доцент

Тихоненко Ірина Вікторівна

Миколаїв – 2023 рік

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень.....	3
Вступ.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ЗІ СКАНДИНАВСЬКИМИ КРАЇНАМИ.....	11
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження.....	11
1.2. Методологія та методи дослідження відносин України зі Скандинавськими країнами.....	20
РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН.....	26
2.1. Поняття та сутність відносин України зі скандинавськими країнами.....	26
2.2. Особливості становлення та розвиток відносин України та країн скандинавського регіону.....	30
РОЗДІЛ III. СУЧАСНИЙ СТАН ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА КРАЇН СКАНДИНАВІЇ.....	34
3.1. Сучасний вимір військово-політичної співпраці України з країнами Скандинавії.....	34
3.2. Культурно-гуманітарне та науково-технічне співробітництво України та скандинавських країн.....	44
3.3. Перспективи та тенденції розвитку відносин України та країн скандинавського регіону.....	51
Висновки.....	54
Список джерел та літератури	57

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ	– Вищий навчальний заклад
ВРУ	– Верховна Рада України
ДПБ	– Договірною-правова база
ЗСУ	– Збройні сили України
ІР	– Ісландська Республіка
КГС	– Культурно-гуманітарне співробітництво
КД	– Королівство Данія
ЄАВТ	– Європейська асоціація вільної торгівлі
ЄС	– Європейський Союз
ЄР	– Європейська Рада
КН	– Королівство Норвегія
КШ	– Королівство Швеція
МЗС	– Міністерство закордонних справ
НАТО	– Організація Північноатлантичного договору
НЕФКО	– Північна екологічна фінансова корпорація
НТС	– Науково-технічна співпраця
ОБСЄ	– Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ООН	– Організація Об'єднаних Націй
РБ ООН	– Рада Безпеки ООН
РФ	– Російська Федерація
СК	– країни Скандинавського регіону

США	– Сполучені Штати Америки
ФР	– Фінляндська Республіка
ЧАЕС	– Чорнобильська атомна електростанція
ЮНЕСКО	– ООН з питань освіти, науки і культури
	– Норвезьке товариство технічних та наукових спеціалістів
ТЕКНА	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Протягом останніх років спостерігається поглиблення співпраці України з країнами СК в рамках програм міждержавного співробітництва. Активною є взаємна підтримка в питаннях, пов'язаних з національною безпекою, з узгодженням спільних кроків для боротьби з російською агресією в Україні та упередження її поширення далі на Захід та Північ європейського регіону.

Для України країни СК становлять безумовний геополітичний інтерес як в плані розвитку багатостороннього співробітництва, так і для реалізації її власних політичних та економічних цілей на Півночі Європи.

Співробітництво України з СК ще більше посилилось після Революції Гідності. Відносини України з СК є, по-перше, одним із важливих кроків на шляху європейської інтеграції України; по-друге, важливим джерелом запозичення й упровадження багатого досвіду СК в політичній, торгівельно-економічній, культурно-гуманітарній та науково-технічній сфері; по-третє, реальним простором втілення євроінтеграційних процесів. Сьогодні країни роблять значний внесок у розбудову спільної демократичної Європи і прагнуть розвивати мережу політичних, економічних, культурних та суспільних відносин. СК підтверджують готовність до подальшої співпраці та надання всебічної допомоги в реалізації амбітної програми модернізації української держави.

З нашої точки зору, тема дослідження є актуальною і потребує детального вивчення. Українські вчені досить активно займаються аналізом відносин між Україною і скандинавськими державами, проте під час написання кваліфікаційної роботи вдалося знайти мало інформації, яка б висвітлювалася в працях російських та американських вчених. Тому наразі існує невелика

кількість зарубіжних праць, присвячених цій проблематиці, що ще раз підтверджує актуальність дослідження.

Стан наукової розробки дослідження. Використану в роботі літературу можна класифікувати за територіальним критерієм: праці вітчизняних науковців, російських авторів та твори західноєвропейських учених.

Для даного дослідження великий інтерес становлять праці українських дослідників. Зокрема, потужною є робота Д. А. Чекаленка [31], який значну увагу приділяє загальній характеристиці українсько-скандинавських відносин наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Особливості цих відносин досить детально розкриті у статті Р. А. Кривоноса [39]. Політичний аспект скандинавського вектору у зовнішній політиці України знайшов своє відображення у праці Т. Ю. Бочкарьової [35]. Торгівельно-економічне співробітництво України з СК проаналізовано у роботах О. О. Носирєва [48] та В. Матвєєвої [44]. КГС між Україною і СК перебуває у полі зору Н. Ішуніної [38], В. Є. Овчаренка [50], К. С. Щербатюка [64]. Вищевказані дослідники відмічають позитивну динаміку у розвитку двосторонніх відносин, прогнозуючи їх подальше зміцнення та розширення.

Аналізуючи російську історіографію даного дослідження, підкреслимо, що існує досить незначна кількість праць з обраної проблематики. Найважливішими працями з цієї проблематики є роботи дослідниці Є. Тамотьєвої [69], яка прослідковує розвиток українсько-норвезьких відносин на початку ХХІ ст.; В. В. Резникова [68], який розкриває економічно-дипломатичний аспект відносин України та СК.

Значну роль відіграли роботи західноєвропейських фахівців. На жаль, їх також не досить багато. Головна тема, яка перебуває у полі зору дослідників – це російська агресія на сході України та незаконне анексування РФ АРК. Дж.Бесієр [32] приходить до висновку, що СК одностайно засуджують дії РФ на

території нашої держави, декларуючи свою підтримку щодо євро інтеграційних прагнень України.

Говорячи про **джерельну базу** роботи, слід зазначити, що вона є досить значною і, в основному, представлена україномовними та англomовними документами.

До *першої групи* належать офіційні державні документи, які регулюють політичні, торгівельно-економічні і культурні відносини України з країнами СК, зокрема: Угода між Урядом України і Урядом КН про торгівельні зв'язки та економічне співробітництво (1998 р.) [16]; Угода між Міністерством енергетики та вугільної промисловості України та Міністерством закордонних справ КД щодо розвитку та співробітництва в рамках «Українсько-данського енергетичного центру» (2014 р.) [21]; Меморандум про співробітництво у галузі культури між Міністерством культури і мистецтв України та Шведським Інститутом (2004 р.) [3]; Угода між Урядом України і Урядом ФР про встановлення дипломатичних і консульських відносин (1992 р.) [11]; Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ (2010 р.) [17].

До *другої групи* належать виступи політичних лідерів держав під час офіційних візитів, зокрема переговори Міністра закордонних справ КД Андерса Самуельсена з Міністром закордонних справ України П. Клімкіним у лютому 2018 р. [24].

До *третьої групи джерел*, належить статистична інформація, що містять показники експортно-імпортних операцій між Україною і державами СК, в першу чергу особливо важливими є дані про інвестиції та головні зовнішньоторгівельні показники за 2018 р.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є скандинавський вектор у зовнішній політиці України.

Предметом є особливості політичного, науково-технічного і гуманітарного співробітництва України з Норвегією, Швецією, Фінляндією, Данією та Ісландією.

Метою даної роботи є здійснення комплексного аналізу становлення та розвитку співробітництва України зі скандинавськими країнами.

Відповідно до мети автор сформулював наступні **завдання**:

- вивчити стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження;
- розкрити методологію та методи дослідження відносин України зі Скандинавськими країнами;
- розглянути поняття та сутність відносин України зі скандинавськими країнами;
- охарактеризувати становлення та особливості розвитку відносин України та країн скандинавського регіону;
- розкрити сучасний вимір військово-політичної співпраці України з країнами Скандинавії;
- розглянути культурно-гуманітарне та науково-технічне співробітництво України та скандинавських країн;
- пізнати перспективи та тенденції розвитку відносин України та країн скандинавського регіону.

Методологічною основою кваліфікаційної роботи є методи загального (аналіз і синтез) та міждисциплінарного характеру (статистичний метод). Застосування автором статистичного методу надає змогу підтвердити факти конкретними цифрами щодо співробітництва України з країнами СК на сучасному етапі, прослідкувати зміни, які переживає ця співпраця під впливом зовнішніх факторів.

Основними принципами, на яких ґрунтується робота є принципи об'єктивності вивчення джерел, літератури, документальної бази та історичних фактів та діалектичного розуміння історичного процесу.

Для одержання загального уявлення про відносини України з КН, КШ, ФР, КД та ІР широко використовується описовий аналіз. За допомогою системного методу було розкрито основні тенденції, внутрішні та зовнішні фактори, які відображають зміст співробітництва між вказаними країнами. Застосування статистичного методу дозволило підтвердити деякі факти конкретними цифрами щодо відносин України з державами СК.

Метод моделювання дозволяє зробити висновок, що у короткостроковій перспективі співробітництво України з країнами СК буде розширюватися і поглиблюватися. У контексті розв'язання поставлених завдань ефективними виявилися такі методи як: статистично-аналітичний і аналітико-прогностичний. Також були використані методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, класифікації та ін. Зокрема, метод класифікації використовувався при аналізі джерел та літератури. Також, значний внесок у висвітлення окремих аспектів роботи здійснив метод хронології та періодизації.

За допомогою аналітичного методу з усього масиву доступної інформації автор виділяє основне, що має найбільш близьке відношення до теми. Цей метод використаний також і в ході виокремлення перспектив розвитку відносин України з КН, КШ, ФР, КД та ІР.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено повний аналіз відносин України зі Скандинавським регіоном від самого початку становлення відносин до сьогодення; систематизовано наукові дослідження щодо ролі та перспективи співробітництва між країнами; досліджено сучасний розвиток військово-політичного співробітництва.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання при написанні узагальнюючих праць з «Політології», спеціальних курсів з політології, а також у процесі викладання відповідних дисциплін у вищій школі, під час аналітичної роботи.

Структура кваліфікаційної роботи визначена заявленою метою та завданнями. Робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 65 сторінок, із них 56 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 70 найменування.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ЗІ СКАНДИНАВСЬКИМИ КРАЇНАМИ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження.

Дослідження відносин України та СК переважно фокусується на політичній та військовій співпраці. У дослідницьке поле потрапляє історичний розвиток відносин й сучасний стан відносин. Тому наше дослідження орієнтоване на показ історичного та сучасного розвитку відносин України та країн Скандинавського регіону протягом 1991 – 2022 рр.

Праці, які певною мірою стосуються досліджуваного питання, умовно можна розподілити на такі групи за проблемно-тематичним принципом та хронологічними періодами: 1) праці вітчизняних науковців, 2) російських авторів, 3) зарубіжних учених.

Вітчизняна історіографія. Серез вітчизняних праць можна виділити монографії «Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотонувана історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003)» [27], «Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотонувана історична хроніка міжнародних відносин (2004-2007)» [28], «Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотонувана історична хроніка міжнародних відносин (2008-2016)» [29]. В даних монографіях детально показана зовнішня політика України в різних аспектах, що дає змогу простежити політичну складову та зробити висновки.

Монографія А.Кудряченко «Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього» [30] присвячена низці питань, успіхів та перспектив України як суверенної держави в контексті її двосторонніх відносин з колом європейських

держав так званої сталої і молоді демократії. Аналізуючи утвердження України в колі європейських держав, фахівцями подається широке, панорамне бачення перебігу подій у пост біполярний період. При аналізі відносин України з кожною із країн окремо автори свідомо відмовляються від максимальної уніфікації способу висвітлення напрямів співпраці та форми подачі матеріалів кожного з розділів. Іншими словами, дослідники розглянувши політико-правові засади, договірну базу та рівень відносин крізь призму європейського курсу України, самостійно розставляє пріоритети співпраці і за сучасних умов, і в майбутньому.

Грунтовна праця Л.Чекаленка «Зовнішня політика України» [31] показує як суверенна Україна спрямовує зовнішню політику на зміцнення миру і стабільності в світі через захист національних інтересів і власної безпеки. Зовнішньополітична діяльність держави спирається на засади міжнародного права: повагу суверенітету, рівноправність, невтручання у внутрішні справи один одного, визнання територіальної цілісності та непорушності існуючих кордонів, розвиток широкомасштабного співробітництва, відмову від загрози силою та її застосування, захист прав людини та інше.

Ю.Атаманюк вказує на те, як зароджувалось українське життя в Королівстві Норвегії. Таким чином, автор показує як все починалося та як продовжується.

Т.Бочкарьова в своїй статті «Скандинавський вектор зовнішньої політики України: політичний аспект» приділяє увагу історичному аспекту відносин України – СК. Детально показує з чого почались відносини та як реалізується діалог в подальшому між країнами.

Стаття О.Власюка «Зовнішньополітичні пріоритети України» підкреслює, що війна на сході України - це історичний виклик для Північноатлантичного альянсу. Більше того, цей виклик такий самий сильний,

як і попередні виклики, з якими НАТО стикалася під час свого розширення на схід. Так, О.Власюк стверджує, що «Сьогодні українська держава бореться за остаточне утвердження своєї незалежності та європейський вибір. Це робить неможливим імперський ренесанс на пострадянському просторі. Імперії на теренах континентальної Євразії вже не з'являться. Київська Русь була першим і найдавнішим заслоном європейських народів від східних кочових навал. Сучасна Україна також відіграє роль захисника об'єднаної Європи та євроатлантичної спільноти від загроз, що насуваються з глибин Євразії. Сьогодні такою загрозою є російський імперіалізм, і зупинити його поширення можна лише спільними зусиллями» [36].

Н.Ішуніна в своєму науковому доробку «Товариство «Україна – Фінляндія»: історія створення, діяльність, перспективи» [38] робить акцент на співпрацю України та ФР у контексті товариства. Таким чином, гарно простужується історія розвитку та діяльності товариства. Вагому роль у роботі посідають перспективи подальшого розвитку роботи товариства.

Стаття Р.Кривонова «Особливості співробітництва України з країнами Північної Європи» в колективній монографії «Україна в Європі: контекст міжнародних відносин» дуже чітко та яскраво показує важливість співпраці для України з СК. Так, Р.Кривонос стверджує «Хоча країни Північної Європи безпосередньо з Україною й не межують, проте вони є важливими партнерами нашої держави в економічній сфері, а у міжнародно-політичному житті здатні суттєвим чином впливати на європейські аспірації нашої країни. Окрім того, створена північноєвропейцями модель держави загального добробуту є привабливою як модель, за якою мож бути реформована соціальна система нашої держави» [39].

Важливою для написання роботи стала стаття Р.Коваленка «Сучасний стан та перспективи розвитку торговельно-економічних відносин України та

Королівства Данія» [40]. Це обумовлено тим, що КД дуже допомагає Україні у всій сферах після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої держави. У зв'язку з цим КД надає велику підтримку Україні. Так, в статті показані перспективи для подальшої співпраці у торгівельно-економічних відносинах.

В.Матвеева аналізує торгівлю України з 27 країнами ЄС на основі показників торговельної пов'язаності та торговельного капіталу. За результатами дослідження авторка провела класифікацію торгівлі України з країнами ЄС за характером торгівлі. Надала рекомендації щодо подальшого розвитку процесу європейської інтеграції у сфері зовнішньої торгівлі. Авторка дійшла висновку, що розширення зовнішньоторговельних відносин сприятиме європейській інтеграції України.

О.Носирєв показує особливості формування та ефективної реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки в процесі інтеграції України та ЄС і підготувати рекомендації щодо його розвитку. Виявляє особливості формування та ефективної реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки в процесі інтеграції України та ЄС і підготувати рекомендації щодо його розвитку в контексті інтеграції до європейського та світового економічного простору в контексті відносин Україна – ЄС.

В.Овчаренко аналізує етапи розвитку культурних відносин між Україною та скандинавськими країнами. Показує розвиток культурного співробітництва з 90-х років ХХ століття і до сьогоднішнього дня, окреслює стан співробітництва між суб'єктами дослідження та надається інформація про окремі конкретні партнерські проєкти. І до сьогодні, окреслює стан співпраці між Україною та ЄС й надає інформацію про окремі конкретні партнерські проєкти.

Д.Пугачова в статті «Специфіка взаємодії країн Скандинавії у сфері зовнішньої політики: безпековий вимір» [54] досліджує актуальні питання для

зовнішньої політики скандинавських країн у царині безпеки та оборони, тим паче, що аналіз їхніх відносин із міжнародними акторами (НАТО та ЄС, відповідно) через рівень партнерства з цими країнами нині переживає тенденцію розширення та поглиблення. У даній статті розглядається трансформація безпекових стратегій скандинавських країн крізь призму сучасної міжнародної системи, що переходить на якісно новий етап розвитку, в якій НАТО і ЄС посідають ключові позиції. Звертається увага на те, що скандинавські країни мають доволі високорозвинені відносини з НАТО (Данія, Норвегія та Ісландія вступили до альянсу) або ж тісно співпрацюють з НАТО (Фінляндія та Швеція). Що стосується відносин між скандинавськими країнами та Україною у сфері безпеки та оборони.

Д.Пугачова-Лакішик у статті ««Спільний націоналізм» в історичному поступі скандинавських держав» [55] представляє історію розвитку поняття «скандинавізм». Стаття присвячена впливу, який скандинавізм справив на розвиток скандинавських країн. Дана стаття дає зрозуміти історичну спадщину Скандинавії.

Російська історіографія. Аналізуючи російську історіографію даного дослідження, підкреслимо, що існує досить незначна кількість праць з обраної проблематики. Вагому роль відіграють наукові праці В.Возгрина [66], В.Резнікова [68] та Е.Тамотьєвої [69].

Зарубіжна історіографія. У зарубіжних виданнях, західних, питання відносин України та СК, досліджувалося часто, більшість вчених регулярно торкалися цих питань. Для нас ці праці цікаві насамперед аналізом процесів, що відбувалися у Європі в період з 1991 по 2022 рік. Так, для нас важливі роботи К.Хардер Екман «Mitt hems gränser vidgades: en studie i den kulturella Skandinavismen under 1800-talet» [70]. Цей науковий доробок показує тісні культурні зв'язки між Швецією, Норвегією та Данією. Ця робота демонструє

новий спосіб дивитися на сусідні країни: вони наголошували на подібності в мові та історії замість того, щоб зосереджуватися на війнах і старих образах. Для деяких скандинавство мало політичну мету — союз. Але для переважної більшості в центрі було культурне співробітництво. Багато хто, відчули, що батьківщина стала більшою, відчули спорідненість з іншими скандинавськими країнами. У статті «Межі мого дому розширилися» Карі Гардер Екман описує, як скандинавство було звичайним культурним фактором для письменників у Скандинавії. Вона досліджує, як скандинавські ідеї були виражені такими авторами, як С.Альмквіст, Г.Андерсена, Фредріки Бремер, Бьорнстєрне Бйорнсона, а також Георга Брандеса. За допомогою дуже великої кількості матеріалу тут подається інша картина, ніж традиційна, яка була пов'язана з політичними ідеями. Як культурний проєкт скандинавство було одночасно успішним і дуже масштабним і стало важливим чинником сучасного прориву в скандинавських країнах наприкінці 19 століття.

Вагому роль має праця К.Хелле «The Cambridge History of Scandinavia» [33]. К.Хелле показує, що різні країни та спільноти, які складають сучасну Скандинавію, вважають себе невід'ємними частинами цього більшого регіону. Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія, Ісландія та Гренландія мають спільні географічні, історичні та соціально-культурні відмінності, які відрізняються від решти Європи. Ця «особливість» дає обґрунтування для складання повної та порівняльної історії Скандинавії.

Серйозною та карколомною є робота Дж.Бесієр «Neighbourhood Perceptions of the Ukraine Crisis: From the Soviet Union into Eurasia» [32]. Ця робота показує останні події в Україні та Росії й подальше включення Криму до складу Російської держави за підтримки деяких кіл мешканців півострова показали, що прагнення людей належати до Західної частини Європи не повинно бути автоматичним. Обговорюючи різні погляди на російсько-

українську війну в сусідніх країнах, ця книга пропонує аналіз конфліктів і проблем, пов'язаних із зміщенням прикордонних регіонів Росії та України, щоб показати, що «матеріальні» та «психологічні» кордони ніколи не бувають повністю стабільними. Автор використовує міждисциплінарний і порівняльний підхід, щоб дослідити різні національні та транснаціональні уявлення про можливу майбутню роль Росії.

Таким чином, аналіз вітчизняної, російської та зарубіжної історіографії свідчить, що у працях політологів, істориків, які стосуються відносин України – СК загалом та у дослідженнях, присвячених становищу в окремих регіонах, проблематика історичних відносин України – СК порушувалася дослідниками вкрай часто. Головну увагу вони звертали на тісну політичну співпрацю.

Вказана обставина є суттєвим підтвердженням необхідності дослідження відносин України - СК в період з 1991 по 2022 рік.

Джерельна база дослідження. Робота із джерелами, які стосуються відносин України та СК періоду 1991 – 2022 рр. є досить прозорою насамперед через те, що джерельна база є доступною та всі офіційні документи є в електронному вигляді. Це стосується усіх видів джерел. Скажімо, документи й матеріали державних органів влади можна знайти на сайті Верховної Ради України та Міністерства закордонних справ України. Матеріали, що їх складала конвенції, угоди, постанови, меморандуми містять багато точної інформації, адже на їх створення впливала тодішня суспільно-політична атмосфера. Про високу кваліфікацію окремих уповноважених повідомляється і в самих документах вищенаведених органів. Тим не менш, джерельна база дослідження охоплює значне коло джерел, частина яких вводиться до наукового обігу. Матеріали, використані при написанні роботи, умовно можуть бути поділені на кілька груп:

1. Документи:

- опубліковані (офіційні документи держав, угоди).

2. Промови політичних лідерів.

Офіційні документи держав стосуються відносин України та СК 1991–2022 рр.

У ході дослідження над темою використовувалися конвенції, угоди, постанови та меморандуми.

До **офіційних документів держав** віднесено «Конвенція між Урядом України і Урядом КН про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доход і майно» [1], «Конвенція між Урядом України і Урядом ІР про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи та капітал» [2], «Меморандум про співробітництво у галузі культури між Міністерством культури і мистецтв України та Шведським Інститутом» [3], «Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом КШ щодо співробітництва в енергетичній сфері» [4], «Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і МЗС КН» [5], «Протокол про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер» [6], «Протокол між Урядом України та Урядом КШ про загальні умови технічного та фінансового співробітництва» [7], «Протокол щодо практичної реалізації процедур оперативного сповіщення про ядерні аварії та обмін інформацією про ядерні установки між Державною інспекцією ядерного регулювання України та Норвезьким агентством з радіаційної та ядерної безпеки» [8], «Технічна угода між Міністерством оборони України та Оперативним Повітряним Командуванням Збройних Сил КД стосовно проведення операції «Північний сокіл – 2015»» [9].

Серед *угод* можна виділити «Рамкова угода між Україною та Північним інвестиційним банком» [10], «Угода між Урядом України і Урядом ФР про встановлення дипломатичних і консульських відносин» [11], «Угода між Урядом України і Урядом ФР про торгівлю і економічне співробітництво» [12], «Угода про розвиток економічного, промислового та науково-технічного співробітництва» [13], «Угода між Урядом України і Урядом КД про сприяння та взаємний захист інвестицій» [14], «Угода між Урядом України та Урядом КШ про сприяння та взаємний захист інвестицій» [15], «Угода між Урядом України і Урядом КН про торговельні зв'язки та економічне співробітництво» [16], «Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ» [17], «Угода про сільське господарство між Україною та ІР» [18], «Угода про сільське господарство між Україною та КН» [19], «Угода між Урядом України та Урядом КН про створення Міжурядової комісії з питань співробітництва у галузі торгівлі, підприємництва та економіки Верховна Рада України» [20], «Угода між Міністерством енергетики та вугільної промисловості України та Міністерством закордонних справ КД щодо розвитку та співробітництва в рамках «Українсько-данського енергетичного центру»» [21].

Аналіз законодавчої бази, яка прямо чи опосередковано застосовувалася щодо відносин України з СК, свідчить про бажання підтримувати та розвивати надалі співпрацю з даними країнами й підтверджує висновки вчених про те, що прагнення України стати частиною Європи є вагомими.

Отже, огляд джерел засвідчує наявність достатньо репрезентативної бази, комплексний аналіз якої дозволяє глибоко й усебічно проаналізувати історію та сучасність відносин України та СК. У процесі дослідницьких операцій з джерелами з'ясувалися їх наукова цінність для проблеми, що вивчається, ступінь об'єктивності вміщених фактів, відомостей. Відбір джерел провадився відповідно до мети та конкретних завдань дослідження.

1.2. Методологія та методи дослідження відносин України зі Скандинавськими країнами.

Для досягнення достовірності результатів наукового дослідження у кваліфікаційній роботі було використано низку наукових підходів, зокрема принципи історизму, об'єктивності, науковості, системності та комплексності.

Під час аналізу документів і матеріалів та оцінки подій використовувалися такі універсальні методологічні принципи, як принципи історизму та об'єктивності. У рамках досліджуваної теми принцип історизму дає змогу вивчити конкретні історичні обставини, в яких формувалися відносини між Україною та СК. Принцип об'єктивності вимагав виявлення чинників та умов, що визначали напрямок співпраці.

Принцип науковості означає пріоритет об'єктивного наукового знання над тимчасовими кон'юнктурними інтересами окремих структурних компонентів або окремих дослідників. Тому для вивчення цього питання було відібрано історичні факти, які б максимально розкривали особливості українсько-скандинавських відносин.

Принципи історизму, об'єктивності та науковості базуються на принципах системності та комплексності. Принцип системності орієнтований на розкриття повноти предмета дослідження, а принцип комплексності - на виявлення внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків об'єкта дослідження. Автор прагнув комплексного підходу до вивчення історичних явищ і всебічного розгляду процесу розвитку відносин між Україною та СК в період 1991-2022 рр.

Методологічне підґрунтя дослідження базується на історичному, цивілізаційному, системному та структурно-функціональному підходах.

Цивілізаційний підхід до історії відносин характеризується акцентом на факторах, що мають відношення до історичного процесу.

Системний підхід дає змогу систематизувати інформацію та знання із заданої теми дослідження. Слід також зазначити, що систематизація дає змогу конкретно відобразити ситуацію, що склалася в період встановлення політичних і дипломатичних відносин між Україною та країнами Скандинавського регіону.

Структурно-функціональний підхід дає змогу визначити функціональну відповідальність на період 1991-2022 рр.

У цьому дослідженні автор звертається до філософського, загальнонаукового, спеціально-наукового, спеціально-історичного та спеціально-юридичного методів пізнання. У даному дослідженні пріоритет віддано проблемно-хронологічному та історичному методам, які розглядають правові явища з позиції об'єктивного стану розвитку культурного, гуманітарного та науково-технічного співробітництва.

Проблемно-хронологічний метод слід використовувати для вивчення становлення та розвитку відносин між Україною та СК у хронологічному порядку та визначення хронологічної послідовності подій і прийняття різних документів.

Історико-описовий та порівняльно-історичний методи сприяють вивченню виникнення, становлення і розвитку відносин та визначенню ступеня важливості відносин на певних історичних етапах.

У даному дослідженні автор використав низку загальнонаукових і спеціальних наукових методів, що дало йому змогу виявити організаційно-структурні зміни, специфіку, особливості та сутність відносин між Україною та СК.

Крім загальнонаукових методів аналізу і синтезу, у дослідженні також використовувалися методи порівняльного і функціонального аналізу. Очевидно, що аналітичне вивчення емпіричних даних, що становлять джерельну базу цього дослідження, призвело до зростання нового знання на основі методу

синтезу. За допомогою методу аналізу було визначено місце історичного розвитку українсько-скандинавських відносин. Для порівняння початкового та сучасного етапів розвитку українсько-скандинавських відносин використовувалися порівняльні методи.

З методів конкретних наук найчастіше в дослідженнях використовувалися методи юриспруденції та історичної науки. Зокрема, методи формальної юриспруденції використовувалися в цьому дослідженні для контекстуального аналізу конституційних, законодавчих та правових актів. У дослідженні також застосовувалися історико-правові методи, використані авторами при дослідженні еволюції правового статусу, принципів організації та розвитку відносин. Для аналізу та порівняння поглядів істориків права на статус України в певні періоди, а також для порівняння положень українського конституційного та законодавчого права використовувалися порівняльні (юридико-порівняльні) методи. Для вивчення та інтерпретації монографій, наукових статей і навчальних посібників було використано метод юридичної герменевтики, який дає змогу авторові «зануритися» у світ дискусій представників різних шкіл і методологічних тенденцій та визначити їхні цінності й мотивації.

У системі світоглядних засад, якими керувався автор під час написання цього дослідження, розгляд особливостей взаємовідносин і співробітництва між українським і скандинавським регіонами був пріоритетним, що зумовило використання певної методологічної бази. Застосування наукових підходів, принципів і методів дало змогу забезпечити послідовний і логічно завершений виклад матеріалу дослідження та об'єктивне відображення процесу формування і розвитку відносин на всіх рівнях. [61].

Історико-порівняльний метод - це робота над конкретними явищами, подіями та окремими фактами історичної дійсності, їхнє зіставлення, виявлення

внутрішніх і зовнішніх зв'язків, пошук відмінностей і подібностей, що дає змогу «порівнювати в просторі та часі». Результатом вирішення цих завдань є виявлення якісних характеристик досліджуваного періоду. Використання в дослідженні порівняльно-історичних методів дало змогу автору простежити характерні тенденції у співпраці з країнами Скандинавського регіону в контексті загального відновлення торговельної вертикальної інтеграції.

Комплексне вивчення культурного, гуманітарного, наукового та технічного співробітництва стало можливим завдяки використанню загальнонаукових, конкретно-історичних, спеціально-історичних та міждисциплінарних методів дослідження.

Серед загальнонаукових методів автор охопив логічний, структурно-системний, етапно-регіональний, аналітичний, синтетичний, індуктивний, дедуктивний і порівняльний методи. До конкретно-історичних методів належать історико-генетичний метод та історико-типологічний метод. До спеціальних історичних методів належать методи проблемного датування і синхронії. Міждисциплінарні методи включають математичні та статистичні методи.

Індуктивний метод - це фактичне представлення процесу або явища, яке призвело до певного результату або висновку. Дедуктивний метод давав змогу робити узагальнення і висновки, ґрунтуючись виключно на раніше поданих доказах. Метод порівняння давав змогу перевірити достовірність фактичного матеріалу за допомогою відповідних письмових публікацій та узагальнити висновки, що містяться в аналізованих роботах за темою.

Під час вивчення культурного, гуманітарного, наукового та технічного співробітництва важливо враховувати обізнаність у питаннях і хронологію теми, розділивши широку тему на кілька вузьких тем, кожна з яких розглядається в хронологічному порядку. Це дало змогу представити основні

структурні аспекти відносин між Україною та СК і проаналізувати кожен сферу діяльності в її хронології та динаміці.

Метод синхронності дав змогу синхронно проаналізувати відносини України та СК, виокремивши подібності та відмінності і зробивши відповідні висновки. Для відображення явищ, що розвиваються, використовували хронологічний метод, який дає змогу розглядати явища і події в хронологічному порядку та з точки зору руху і зміни відповідно.

Історико-генетичний метод дав змогу представити точну історію досліджуваного явища. Його застосування дало змогу охарактеризувати сфери культурного, гуманітарного, наукового і технічного співробітництва.

Історико-типологічний метод спрямований на організацію об'єктів у певні типи на основі властивих їм істотних ознак і дає змогу визначити типологічні критерії, які відповідають основним темам роботи. У дослідженні використано історико-типологічні методи для виокремлення основних аспектів військово-політичного співробітництва.

Використання методів дослідження матеріалів, таких як пошукові методи, наукова критика, типологічна та видова класифікація матеріалів, сприяло реконструкції реальних фактів періоду, що вивчається, дало змогу врахувати й оптимально використати наукові результати зарубіжних і сучасних істориків і політиків щодо питань воєнно-політичного співробітництва в період, що вивчається. Такий підхід, принципи та методи наукового пізнання дають змогу придбати доступну літературу з проблеми, вивчити матеріали, систематизувати й узагальнити отриману інформацію, найадекватніше відобразити процеси історичної сутності, уникнути суб'єктивної оцінки в дослідженні, зайняти об'єктивну наукову позицію і дає змогу забезпечити наукову достовірність результатів.

Отже, використання сукупності загальнонаукових, конкретно-історичних, спеціально-історичних, джерелознавчих та міждисциплінарних методів пізнання створює належні умови для досягнення поставленої мети. Застосовані теоретико-методологічні принципи та використані методи дали змогу провести дослідження неупереджено, системно і комплексно, висвітлити визначені аспекти проблеми у взаємозв'язку з процесами та подіями, що відбувалися в Україні в досліджуваний період. У цілому комплексне застосування вказаних методів наукового дослідження дало можливість розкрити стан історичної складової відносин України та СК.

РОЗДІЛ II

ОСОБЛИВОСТІ ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇН

2.1. Поняття та сутність відносин України зі скандинавськими країнами.

Скандинавські або нордичні країни – загальна назва країн, розташованих на Скандинавському півострові (Норвегії, Швеції, Фінляндії, а також Данії, Ісландії та Гренландії), розвиток яких взаємопов'язаний спільністю історичних подій, мовами північної германської групи, якими говорять в Данії, Норвегії, Швеції та Ісландії. Загалом термін «Скандинавія» у вузькому сенсі охоплює три королівства – Данію, Норвегію та Швецію.

Насправді в XIX ст. термін «Скандинавія» в північних країнах мав скоріше культурний і політичний, аніж географічний сенс. Він означав тісну співпрацю між країнами, взаємодопомогу та підготовку спільних політичних, економічних та інших проєктів. Однак для багатьох європейців скандинавські країни ототожнювалися з поняттям «Північ» (Norden), тож термін «північний» також широко використовується.

Термін «скандинавізм» визначає прагнення північних народів вирішити свої поточні проблеми та протистояти конкуренції великих держав шляхом максимально можливого примирення (навіть інтеграції). Першим, хто закликав до такої інтеграції, був данський письменник Б.-В. фон Лукдорф, який 1753 році висловив здивування тим фактом, що найближчі народи, шведи й данці, щоразу йдуть пліч-о-пліч. Інший датчанин, професор Й.Снедорф, закликав обидві країни до наукової співпраці та відродження спільної мови, щоб вони були на

рівних з іншими великими державами; 1792 року він заявив про необхідність об'єднання північних країн - ранній прояв думки скандинавізму в XVIII столітті [66].

Через деякий час скандинавізм знайшов підтримку і в університетському середовищі: 1845 року на конференції студентів у Копенгагені поета А.Г. Ереншлегера було названо лідером цієї школи думки, який оспівував велич Скандинавії в далекому минулому. Відповідно до цих закликів були написані твори шведів Е. Тегнера і Л. Гейера, і хвиля скандинавізму охопила всі північні країни. Ця течія була культурною, незалежною від політичних реалій [70].

З найбільш ранніх етапів розвитку скандинавізму простежується чітка тенденція його поширення з півдня на північ, причому батьківщиною його була Данія. Культурний скандинавізм досяг свого зеніту в 1845 році, коли в скандинавських університетах було засновано посади запрошених професорів, а данська газета «Fædrelandet» публікувала статті шведських ораторів без перекладу.

Натомість ідея неоскандинавізму (або нордизму) була втілена у створенні Північної ради (1952). Таким чином, політичний нордизм став ідеологічним підґрунтям якого є скандинавське економічне співробітництво та інтеграція під егідою Північної ради, сьогодні визначається як «спільний націоналізм» [55].

Отже, концепція «скандинавізму» XIX століття відіграла історичну роль, хоча й не мала політичних наслідків. Скандинавські країни не мають державних кордонів, спільного ринку праці, системи вищої освіти та корпоративного права, а більшість політичних рішень ухвалюються спільно. Скандинавізм продемонстрував, що його можна модифікувати у відповідь на мінливі історичні обставини. Наразі мети скандинавізму в Скандинавії повністю досягнуто, але його основи було закладено наприкінці XVIII і XIX століттях.

Таким чином, перші відносини України зі скандинавськими країнами почались III ст., коли до країни прибуло населення готів. На території України було створено перше готське королівство Ойум, що об'єднало обидва береги Дніпра. Під римським впливом готи прийняли християнство і брали участь у Першому Нікейському соборі. Багато українських слів походять від німецьких: «князь», «меч», «хліб». У IV столітті готи зазнали нападу гунів зі сходу. Деякі готи визнали владу гунів і залишилися в Україні, інші мігрували до Криму, на Балкани, в Італію та Іспанію, де створили свої власні держави; з VIII до XIX століття скандинави, включно зі шведами, норвежцями та данцями, називалися норманами [32].

З VIII по X століття Східна Європа була ареною діяльності шведських вікінгів (норманів), відомих у російських літописах як варяги. Річка Дніпро була маршрутом «вікінгів до Греції», який вів торгівлю між Скандинавією і Візантією. На цьому шляху руські вікінги заснували свої поселення, які перетворилися на князівства. Одним із них був Київ, яким правили варязькі князі Аскольд і Дір. Згідно з літописною легендою, їх змінили варяги Олег та Ігор, які поклали початок новій українській державі Київській Русі. Онук Ігоря, князь Володимир, охрестив країну і визначив її цивілізаційний розвиток, а його правнук, князь Ярослав, через шлюб уклав союз з Англією, Францією та скандинавськими країнами. Тісні політичні та культурні контакти між Руссю і Скандинавією тривали до XIII століття, до монгольської навали зі сходу [33].

Козацький період був важливим періодом у відносинах України зі скандинавськими країнами. Так, шведська дипломатія стежила за ретельною підготовкою України до визвольної боротьби проти Речі Посполитої. І першим методом, який спробувала використати Швеція, був контакт із голландськими козаками, в яких отримували заробіток український гетьман і кошовий отаман, з метою закупівлі зброї для Всеукраїнського повстання. Другим методом

шведської дипломатії було заручитися підтримкою Московського царства в підбурюванні козаків до Польщі 1626 року. З цією ж метою шведський дипломат Ф. Садлер проклав маршрут через Трансильванію. Зрештою шведський король-протестант Густав II Адольф Ваза прагнув створити в Європі антикатолицьку й антипольську коаліцію у складі Швеції, Московії, Туреччини та Трансильванії. Шведи не пропонували українцям місця в цій коаліції як нації.

Союз між Швецією та Богданом Хмельницьким, шляхетським гетьманом герба Абданк, проти Речі Посполитої офіційно укладав кілька разів між 1651 і 1657 роками. Справді, 1650 року Хмельницький послав українського дипломата з пропозицією укласти союз між Швецією та Україною проти Речі Посполитої. Однак шведська королева Христина (1632-1654) не виявила інтересу до цього проєкту. Її наступник, Карл X Густав (1654-1660), домовився з гетьманом Хмельницьким про допомогу у створенні більшої антипольської коаліції у складі України, Швеції, Семигород, Молдавії, Валахії та Бранденбурга. Це був великий успіх для української дипломатії того часу [70].

Пізніше, 1916 року, у Стокгольмі В. Степанківським і М. Залізнякам було створено Українську інформаційну службу, яка з 1918 до 1921 року діяла при Українській пресслужбі; 1919 року в Стокгольмі було створено Український дипломатичний корпус на чолі з В. Степанківським і М. Залізнякам. Український дипломатичний корпус (1919 року на посаді генерального директора змінив Б.П. Баженова, пізніше його очолив К. Лоський; секретарем дипломатичного корпусу був художник Осип Майданик [32].

1918 року в Стокгольмі К. Лоським було відкрито офіційну дипломатичну місію Української Народної Республіки.

Отже, початок відносин України та Скандинавії має довге минуле і перспективне майбутнє. Адже дивлячись на поняття та сутність відносин, то їх

можна назвати досить продуктивними та насиченими. Починаючи з понятійного апарату відносин до історичного шляху.

2.2. Особливості становлення та розвиток відносин України та країн скандинавського регіону.

Великого значення для розвитку двостороннього співробітництва між Україною та СК набуває формування належної ДПБ, яка створює ефективні правові та економічні передумови для успішного розвитку широкомасштабного, взаємовигідного співробітництва між державами.

Але для кращого висвітлення цього питання слід визначити, які ж країни входять до скандинавського регіону. У історичному розумінні Скандинавія – це три королівства: КД, КН та КШ. У широкому розумінні термін «Скандинавія» є синонімічним поняттю «Північні країни», включаючи, окрім трьох вищезазначених, ще й ФР, ІР, Гренландію, Фарерські та Аландські острови [35].

24 грудня 1991 року КН визнали незалежність нашої країни; 5 лютого 1992 року були встановлені дипломатичні відносини між двома країнами; у 1992 році в Києві було відкрито посольство КН в Україні; в жовтні 2001 року в Осло було створено Дипломатичну місію КН України; у вересні 2004 року українське Посольство було перейменоване на Посольство. [52].

Між Україною та КН існує досить потужна ДПБ. Сьогодні двосторонні відносини між державами регулюються 33 чинними міжнародними договорами, які включають міждержавні, міжурядові, міжвідомчі угоди, меморандуми та протоколи, які охоплюють основні сфери, що становлять взаємний інтерес [30]. Найважливішими серед них є: 1) Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і МЗС КН (1992 р.) [5]; 2) Угода між Урядом України і

Урядом КН про торгівельні зв'язки та економічне співробітництво (1998 р.) [16]; 3) Конвенція між Урядом України і Урядом КН про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доход і майно (1996 р.) [1]; 4) Угода про сільське господарство між Україною та КН (2012 р.) [8]; 5) Угода між Урядом України та Урядом КН про створення Міжурядової комісії з питань співробітництва у галузі торгівлі, підприємництва та економіки (2014 р.) [20].

З моменту встановлення дипломатичних відносин між Україною та КД було підписано понад 40 двосторонніх документів у різних галузях співробітництва. Розвиток ДПБ між Україною та КД протягом останніх років відбувся за рахунок укладення документів про співробітництво у військово-технічній, інвестиційній та енергетичній сферах [27]. Сьогодні між країнами діє близько 54 чинних нормативно-правових акти. Серед них найважливішими є: 1) Технічна угода між Міністерством оборони України та Оперативним Повітряним Командуванням Збройних Сил КД стосовно проведення операції «Північний сокіл – 2015» (2014 р.) [9]; 2) Угода про розвиток економічного, промислового та науково-технічного співробітництва (1994 р.) [13]; 3) Угода між Урядом України і Урядом КД про сприяння та взаємний захист інвестицій (1994 р.) [14]; 4) Угода між Міністерством енергетики та вугільної промисловості України та Міністерством закордонних справ КД щодо розвитку та співробітництва в рамках «Українсько-данського енергетичного центру» (2014 р.) [21].

19 грудня 1991 року КШ визнала незалежність України; дипломатичні відносини між двома країнами було встановлено 13 січня 1992 року. Згодом, у вересні 1992 року, у Києві було відкрито посольство Швеції в Україні; 31 травня 1994 року в Стокгольмі було відкрито українську дипломатичну місію, яку очолив посол України за сумісництвом у ФР; 11 лютого 1999 року перший

посол України в Стокгольмі О. С. Сліпченко вручив свої вірчі грамоти королю Карлу XVI Густаву. ДПБ двосторонніх відносин складається з 22 чинних документів, серед яких 4 – міждержавних, 12 – міжурядових, 6 – міжвідомчих.

Найважливішими серед них є: 1) Угода між Урядом України та Урядом КШ про сприяння та взаємний захист інвестицій (1997 р.) [15]; 2) Протокол між Урядом України та Урядом КШ про загальні умови технічного та фінансового співробітництва (2008 р.) [7]; 3) Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом КШ щодо співробітництва в енергетичній сфері (2008 р.) [4]; 4) Меморандум про співробітництво у галузі культури між Міністерством культури і мистецтв України та Шведським Інститутом (2004 р.) [3].

ФР визнала Україну 30 грудня 1991 року; дипломатичні відносини були встановлені 26 лютого 1992 року, відносини між двома країнами мають давні історичні традиції, що характеризуються високим рівнем взаємної довіри та співпраці. Між Україною і ФР укладено 37 нормативно-правових акти. Ключовими серед них можна назвати: 1) Угода між Урядом України і Урядом ФР про встановлення дипломатичних і консульських відносин (1992 р.) [11]; 2) Угода між Урядом України і Урядом ФР про торгівлю і економічне співробітництво (1992 р.) [12]; 3) Рамкова угода між Україною та Північним інвестиційним банком (2005 р.) [10].

ІР визнала Україну 19 січня 1992 р. Дипломатичні відносини встановлені 30 березня 1992 р. Зважаючи на географічну віддаленість відносини двох країн мають спорадичний характер. ДПБ є незначною у порівнянні з аналізом вищевказаних країн. Між ІР та Україною діє 4 угоди, а саме: 1) Конвенція між Урядом України і Урядом ІР про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи та капітал (2006 р.) [2]; 2) Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ

(2010 р.) [17]; 3) Угода про сільське господарство між Україною та ІР (2010 р.) [18].

Отже, проаналізувавши вищезазначені нормативно-правові акти, які були підписані Україною з одного боку та СК з іншого, можна з впевненістю стверджувати, що становлення співробітництва та фактори впливу на взаємовідносини між Україною та КС мають свої особливості. Усі підписані угоди та договори спрямовані на забезпечення та зміцнення політичної, економічної та культурної присутності України в регіоні Скандинавії, сприяння проведенню політичної та соціально-економічної реформи в Україні, входженню її у західноєвропейські та регіональні структури й інституції.

РОЗДІЛ III

СУЧАСНИЙ СТАН ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА КРАЇН СКАНДИНАВІЇ

3.1. Сучасний вимір військово-політичної співпраці України з країнами Скандинавії.

Політичний діалог України з КН розвивається на всіх рівнях, як у двосторонньому форматі, так і в рамках міжнародних організацій і форумів. Невирішених проблем у двосторонніх відносинах між двома країнами немає.

Останніми роками політичний діалог вийшов на рівень цільових партнерських відносин. Суттєвим поштовхом для подальшого розвитку двосторонніх зв'язків стало підписання 24 червня 2010 р. у м. Рейк'явік Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄАВТ [17].

4-5 вересня 2014 р. на саміті НАТО в Уельсі та 18 листопада 2014 р. під час візиту в Україну відбулися зустрічі Президента України П. Порошенка з Прем'єр-міністром Королівства Норвегія Е. Солберг.

Важливою подією у розвитку українсько-норвезьких відносин став обмін першими в історії двосторонніх відносин офіційними візитами прем'єр-міністрів двох країн: М. Азарова до КН 29-30 листопада 2012 р. та Е. Солберг до України 18 листопада 2014 р. Досягнуті результати заклали передумови для подальшого співробітництва обох країн та визначили основні пріоритетні напрями співпраці на найближчу та середньострокову перспективу [29].

Політичний діалог підтримується також у формі регулярних двосторонніх консультацій на рівні міністерств закордонних справ обох країн, які

розпочалися 2002 року. У березні 2012 року заступник міністра - керівник апарату МЗС України П. Клімкін відвідав з робочим візитом Осло, де взяв участь у семінарі з нагоди 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Україною та КН і провів подвійні політичні консультації з МЗС Норвегії. 25 червня 2014 року заступник міністра О. Олефірова - начальник Генерального штабу зустрівся з державним секретарем МЗС Норвегії. начальник Генерального штабу зустрівся в Києві з Державним секретарем Міністерства закордонних справ Норвегії Болдом Градом Педерсеном [52].

Активно розвивається міжпарламентське співробітництво. У 2003 р. КН вперше відвідав Голова ВРУ В. Литвин. 11-12 вересня 2014 р. пройшов візит Голови ВРУ О. Турчинова до КН з метою участі в Європейській конференції глав парламентів країн-членів РЄ. Відбулися зустрічі Глави Парламенту України з Президентом Стортингу, Прем'єр-міністром та Міністром закордонних справ КН. Делегації у складі представників законодавчої гілки влади здійснювали візити з метою вивчення досвіду (2011 та 2012 рр.) та в рамках міжнародних організацій, зокрема ОБСЄ (2010 р.) та РЄ (2011 р.).

КН дотримується конструктивної лінії розвитку двосторонніх політичних відносин з Україною, декларує свою підтримку щодо євроінтеграційних прагнень України, сприяє проведенню демократичних, правових і економічних реформ в нашій державі, активно співпрацює з Україною на рівні ООН та інших впливових міжнародних організацій. Позиція КН відповідає загальній позиції ЄС та НАТО та полягає у рішучому засудженні норвезькою стороною дій РФ, що порушують суверенітет, територіальну цілісність України [26].

У квітні 2018 р. відбулася особлива подія в українсько-норвезькому діалозі, адже Посольство України в Осло стало місцем зустрічі членів парламентів України та КН з групою українських та норвезьких підприємців, які беруть участь у розвитку ділових зв'язків між двома країнами. Депутат

Стортингу Олемік Томмесен зробив нагалос на ідеї створення Групи дружби з Україною у Стортингу, яка буде сприяти подальшому зміцненню українсько-норвезьких відносин та активізації міжпарламентської взаємодії [37]. У 2019 р. між Україною та КН була підписана Спільна заява щодо посилення Українсько-норвезького співробітництва у сфері енергетики [58], а 3 грудня 2020 р. Протокол щодо практичної реалізації процедур оперативного сповіщення про ядерні аварії та обмін інформацією про ядерні установки між Державною інспекцією ядерного регулювання України та Норвезьким агентством з радіаційної та ядерної безпеки [8].

Відносини між Україною і КД мають високий рівень взаєморозуміння та підтримки в політичній сфері. Копенгаген засудив дії РФ, які були спрямовані на порушення суверенітету та територіальної цілісності України. Також, Данія була активним провідником ініціатив ООН, ОБСЄ, ЄС та НАТО щодо реагування на нехтування Москвою нормами міжнародного права та міжнародними зобов'язаннями [32]. Динамічно розвиваються контакти між двома країнами на високому та експертному рівнях. Міністр закордонних справ КД Мартін Лідегор взяв участь у Міжнародній конференції з підтримки реформ в Україні 28 квітня 2015 р. у Києві та неодноразово виступав співорганізатором міністерських засідань у форматі групи «Друзі України в ЄС». Згодом В. Гройсман зустрівся зі Спікером Фолькетінгу КД Могенсом Люккетотом в рамках візиту делегації керівників парламентів країн СК 16 березня 2015 р. Регулярно відбувається обмін візитами делегацій парламентських комітетів. Активною є двостороння співпраця в рамках міжпарламентських форумів, зокрема Парламентської Асамблеї ОБСЄ [53].

Міністр закордонних справ КД Андерс Самуельсен під час переговорів з Міністром закордонних справ України П. Клімкіним у лютому 2018 р. зазначив, що: «Для Данії та всієї Європи стратегічно важливо, що Україні вдасться

провести реформи, і для цього потрібна необхідна міжнародна підтримка» [24]. Одна з основних тем переговорів – підтримка КД у проведенні внутрішніх реформ. П. Клімкін висловив вдячність А. Самуельсену за рішення уряду КД про проведення Другої міжнародної конференції з питань реформ в Копенгагені 27 червня 2018 р. (перша така конференція відбулася влітку 2017 року в Лондоні). У зв'язку з цим міністри П. Клімкін та А. Самуельсен зробили символічне підписання спільного запрошення, адресованого колегам з інших країн та лідерам міжнародних організацій для участі у згаданому заході.

Відносини між Україною та Данією пережили як періоди стабільного розвитку, так і занепаду: 2002 року через скорочення кількості дипломатичних представництв за кордоном Данія була змушена закрити своє посольство в Києві. Офіційний візит колишнього президента України Леоніда Кучми не змінив прохолодного настрою. Потім, у жовтні 2006 року, Данію відвідав міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко, успішно відкривши нову сторінку в українсько-данських відносинах на тлі геополітичних змін на континенті після розширення ЄС-НАТО. Посольство було знову відкрито 2006 року[35].

КД приділяє особливу увагу побудові співпраці з Україною у військовій та політичній сферах. Основна увага приділяється підтримці регіональної стабільності серед європейських країн [54]. Програма співпраці між міністерствами оборони двох країн передбачає обмін досвідом щодо військових реформ та участь у заходах в програмі «Партнерство заради миру» [54].

У 2022 році виповнилося 30 років від дня встановлення дипломатичних відносин між Україною та Данією. КД розглядає Україну як великого і важливого партнера в регіоні Східної Європи. Україна розглядає КД як важливого партнера в Північному регіоні та активного прихильника нашої країни в Європейському Союзі.

КД будує свої відносини з Україною на основі Європейської політики сусідства. Вона активно лобіює створення «глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі» між Україною та ЄС і послідовно підтримує запровадження безвізового режиму для громадян України в ЄС. КД також підтримала надання Україні статусу кандидата в члени ЄС.

Україна серйозно налаштована на повну інтеграцію у внутрішній ринок ЄС паралельно з переговорами про розширення, відкриваючи для України «чотири свободи» ЄС, включно з вільним переміщенням товарів, послуг, людей, капіталу або платежів, що, на її думку, призведе до інвестицій у країну, її економічного відновлення та подолання негативних економічних наслідків війни. Ми вважаємо, що це призведе інвестиції у країну, її економічного відновлення та подолання негативних економічних наслідків війни.

Процес примирення з ЄС включає в себе виконання рекомендацій Комісії, які є необхідною умовою для початку переговорів про розширення з ЄС, і проведення низки важливих реформ в Україні, які КД підтримує.

Основним інструментом підтримки демократичного розвитку та реформ в Україні з боку КД наразі є «Данська програма добросусідства» (DANEP [22]), метою якої є боротьба з корупцією, просування демократії та прав людини, підтримка громадянського суспільства з особливим акцентом на молодь, стійке зростання, «зелений» перехід, енергетична незалежність та зміцнення ринку праці.

У рамках DANEP КД спільно фінансує та очолює Антикорупційну ініціативу Європейського Союзу (EUACI [23]) в Україні. Ініціатива спрямована на зміцнення потенціалу нещодавно створених антикорупційних органів та сприяння посиленню моніторингу, процесу трансформації з боку Верховної Ради, громадянського суспільства та ЗМІ.

Ще один важливий данський проєкт, що фінансується в рамках DANER, - Українсько-данський енергетичний центр Міністерства енергетики України (2015-2021 рр.), за яким іде Українсько-данська програма енергетичного партнерства (UDEPP) на 2021-2026 рр.) спрямована на впровадження данських енергетичних рішень і технологій у секторі зеленої енергетики та передачу данського досвіду в модернізації систем централізованого теплопостачання) спрямована на впровадження данських енергетичних рішень і технологій у секторі зеленої енергетики та передачу данського досвіду в модернізації систем централізованого теплопостачання.

КД демонструє тверду політичну підтримку суверенітету й територіальної цілісності України у двосторонніх і багатосторонніх форматах. КД рішуче засуджує нинішню жорстоку, несправедливу і невиправдану війну Росії проти України, яку вона вважає кричущим порушенням міжнародного права і нападом на міжнародний правопорядок і демократичні цінності.

Будучи членом ЄС, КД закрила свій повітряний простір для російських літаків, долучилася до всіх пакетів санкцій ЄС проти Росії та лобіює запровадження нових обмежувальних заходів. З моменту початку вторгнення майже всі великі данські компанії скоротили обсяги бізнесу з Росією або взагалі пішли з Росії. Данія також скасувала прийом документів від росіян для отримання туристичних віз.

Після початку активної фази війни Росії проти України 24 лютого 2022 року КД активно постачала зброю Україні; станом на квітень 2023 року було передано дев'ять партій зброї, включно з важким озброєнням.

11 серпня 2022 року в Копенгагені на конференції донорів на рівні міністрів оборони скандинавських союзників України було зібрано понад 1,55 млрд доларів США для зміцнення обороноздатності України.

КД направила військових інструкторів до Великої Британії для навчання захисників України в рамках програми «Операція Інтерфлекс», а також проводить тренінги для українських сил на своїй території.

15 березня 2023 року уряд КД заснував фонд підтримки України в розмірі 1 млрд доларів США, що координує зусилля Данії з надання довгострокової допомоги Україні у військовій, гуманітарній та економічній сферах.

Крім того, з початку активної фази російсько-української війни Данія бере активну участь у наданні гуманітарної та макрофінансової допомоги Україні [59].

Між Україною і КШ підтримується діалог високого рівня. 29 вересня – 3 жовтня 2008 р. відбувся державний візит в Україну Короля Швеції Карла XVI Густава і Королеви Сільвії. 20-21 листопада 2008 р. Прем'єр-міністр України Ю. В. Тимошенко здійснила офіційний візит до КШ. 17 жовтня 2014 р. Президент України П. Порошенко провів двосторонню зустріч з Прем'єр-міністром КШ С. Льовеном в рамках саміту АСЕМ у Мілані. 1 липня 2014 р. Міністр закордонних справ Швеції К. Більдт відвідав Україну з робочим візитом, у рамках якого мав зустрічі з Президентом України П. Порошенком, Прем'єр-міністром України А. Яценюком та Міністром закордонних справ України П. Клімкіним.

У зв'язку із обранням нового складу шведського Риксдагу за результатами парламентських виборів 14 вересня 2014 р. парламентська група дружби з Україною, яка існувала у попередньому скликанні Риксдагу, фактично припинила своє існування. Після цього почався процес формування нових груп міжпарламентських зв'язків, у тому числі з Україною. Політичні відносини між Україною та КШ характеризуються схожістю підходів до вирішення актуальних питань міжнародної політики. Адже ці обидві країни мають спільну історію та

європейську ідентичність, поділяють цінності та пріоритети в контексті ЄС та рамках міжнародних організацій, насамперед ООН, розвивають співробітництво з НАТО [63].

У вересні 2019 року Президент України провів двосторонні переговори з Прем'єр-міністром Швеції в рамках 74-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН та Головою Установчих зборів Швеції, який перебував у Варшаві (Польща) для участі в пам'ятних заходах із нагоди 80-ї річниці початку Другої світової війни.

Упродовж 2020 року міністри закордонних справ України та КШ Дмитра Кулеби та Анн Лінде провели телефонні та відеопереговори (8 квітня, 10 червня, 18 вересня та 13 листопада).

Тривають двосторонні парламентські обміни на рівні керівників і членів парламентів України та Швеції.

25 травня 2020 року Голова Верховної Ради України Дмитро Разумков та Голова Парламенту шведської армії Андреас Норлен провели відеоконференцію [56].

Після масованого вторгнення Росії в Україну КШ змінила свою політику нейтралітету, яку вона відстоювала майже 200 років, і вирішила надати військову допомогу Україні та вступити до НАТО. Наразі КШ надає військову та гуманітарну допомогу Україні, а також допомагає українцям, які були змушені залишити свої домівки внаслідок війни. Посол України в КШ Андрій Плахотнюк зазначає: «Було дуже багато заходів с фандрайзингу: шведи перераховують багато грошей на благодійні рахунки міжнародних гуманітарних організацій, на потреби тимчасово переміщених осіб, на платформу UNITED24, яка була ініційована президентом України. Шведський бізнес і громадяни часто роблять добрі справи без зайвої публічності. Але ми бачили багато кампаній, які організовують у Швеції, на деяких збирали по 7 млн євро за один захід. Ці

гроші потім було направлено на потреби нашого населення, для тимчасово переміщених осіб, на захист дітей» [65].

Слід зазначити, що і ФР демонструє активну позицію в плані підтримки України як під час Революції Гідності, так і в умовах російської агресії на сході України, а також незаконної окупації Криму й воєнної агресії РФ проти України після 24 лютого 2022 року. Між Україною та ФР підтримується динамічний політичний діалог на високому рівні. У травні 2015 р. відбулася особиста зустріч Президентів України та ФР в м. Аахен (ФРН), регулярними стали телефонні контакти для обміну інформацією про стан розвитку ситуації на сході України. У березні 2015 р. створена Депутатська група ВРУ з міжпарламентських зв'язків з ФР [29].

Зазначимо, що ФР підтримує Україну на шляху до перемоги проти РФ. Так, відомий фінський журналіст Матті Посіо зазначає, що «Фінляндія вже надала Україні 13 пакетів військової допомоги на суму орієнтовно 1 мільярд 900 мільйонів євро і ця підтримка буде продовжуватися» [49].

ІР також займає активну позицію у підтримці України в контексті засудження незаконної окупації Криму і припиненні російської агресії на сході України та воєнної агресії з боку РФ. ІР підтримує зближення України з ЄС, особливий інтерес для неї становить можливість економічної взаємодії на просторі ЄАВТ. Остання зустріч Президента України П. Порошенка і Міністра закордонних справ України П. Клімкіна з Міністром закордонних справ і зовнішньої торгівлі Ісландії Г. Свеінссоном відбулася 16 вересня 2014 р. Підтримуються контакти на міжпарламентському та міжвідомчому рівнях. Міністр закордонних справ і зовнішньої торгівлі Ісландії Г. Свеінссон 28 квітня 2015 р. взяв участь у Міжнародній конференції з підтримки України у Києві [31].

19 вересня 2017 року Міністр закордонних справ України Павло Клімкін зустрівся з Державним секретарем МЗС ІР Стефаном Хаукуром Йоганссоном на 72-й сесії Генеральної Асамблеї ООН (Нью-Йорк, США). 8 квітня 2020 року Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба проводив телеконференцію з Міністром закордонних справ ІР Гудлаугром Толлом Тордарсоном Айсландом.

У 2021 році Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба зустрічається з міністром закордонних справ Айсlanda Тордісом Корбруном Рейкдалом Гілфадоттіром на засіданні Ради закордонних справ ОБСЄ у Стокгольмі.

Відмітимо, що ІР надає велику підтримку Україні у війні проти РФ. Таким чином, ІР з перших днів повномасштабного вторгнення РФ в Україну засудила російську агресію та надала Києву допомогу в розмірі понад 25 мільйонів доларів.

Отже, протягом останніх років спостерігається досить активне політичне співробітництво України з країнами СК. Вище перелічені країни послідовно підтримують Україну в питаннях європейської та євроатлантичної інтеграції. Про це свідчать інтенсивні двосторонні контакти як на вищому політичному рівні, так і між державними і неурядовими установами. Між країнами проходить результативне міжпарламентське співробітництво. Здійснюється регулярний обмін візитами між депутатами парламентів. Однією з причин, яка поглибила сутність політичних контактів нашої держави з країнами СК стала війна РФ проти України. Країни СК розцінюють подальше розгортання російсько-української війни як загрозу власної безпеки.

3.2. Культурно-гуманітарне та науково-технічне співробітництво України та скандинавських країн.

Одним із важливих напрямків КГС між Україною і КН є співпраця між Норвезькою балетною школою та Донецьким академічним оперним театром імені А. Солов'яненка, разом із училищем хореографічного мистецтва «Київська муніципальна українська академія танцю», започаткована ще в 1997 р. У рамках співпраці здійснюються балетні постановки, проводяться майстер-класи балетного та сучасного танцю В. Писарєва у рамках Літньої балетної школи [34].

Помітно активізувалися зв'язки й зросла кількість виступів українських оперних виконавців та музичних колективів із України. 15 грудня 2010 р. у Національній опері Осло відбувся сольний виступ соліста Київського національного оперного театру Т. Штонди. З низкою концертів у м. Осло упродовж листопада 2010 р. виступив дует дипломованих піаністів із Одеси «Олеюрія», які налагодили довготривалу співпрацю із сучасним норвезьким композитором М. Гатхаугом.

На початку 2010 р. Національний директорат охорони культурної спадщини Норвегії приєднався до реалізації в Україні програми ЮНЕСКО щодо відновлення та збереження колекції Музею народної архітектури і побуту м. Львова.

Низка гуманітарних об'єднань впродовж багатьох років тісно співпрацюють з Україною у питаннях надання гуманітарної допомоги. Цільова гуманітарна допомога Україні надходить через гуманітарні організації «Barn fra Ukraina», «Tro Hår og Kjærlighet Stiftelsen», Організацію Червоного хреста, а

також від шкіл та релігійних громад. Місія «Open Heart» продовжує підтримку пунктів харчування в Україні. Місією також утримуються реабілітаційні центри для колишніх нарко- та алко- залежних осіб. У травні 2010 р. молодіжна організація школи Сіккілвен здобула премію «Lions» за успішну гуманітарну роботу в Україні – будівництво приміщення для дитячого будинку в с. Струмок Одеської області [50].

5-12 грудня 2014 р. в студії «Ціан» (м. Осло) проходила виставка норвезького журналіста-фотографа Торгіма Халварі «Україна – не тільки війна». На ній було представлено понад 50 світлин автора, відзнятих у мирний час у м. Київ, Харків, Одеса. Протягом тижня в студії «Ціан» пройшла низка заходів: виступ дітей старшої групи української недільної школи, майстер-клас із виготовлення ляльок-мотанок, лекція про особливості культури праці в Норвегії та Україні, презентовано проекти допомоги дитячим будинкам та інтернатам, дітям-інвалідам і дітям з малозабезпечених сімей на сході України, презентовано фото- та відео робіт О. Фінгера [41].

КГС між Україною і КД включає в себе проведення таких заходів як виступи українських національних ансамблів, виставки робіт українських художників та заходи з відзначення важливих державних дат. Чисельність української громади в КД складає близько 8 тис. осіб. Найбільша кількість українців проживає на півострові Ютландія. У КД зареєстровано кілька молодіжних організацій «Ластівка», «Клуб Україна», «Файно». Основним громадським об'єднанням українців є науково-просвітницька організація утворена у 1992 р. – Датсько-українське товариство, чисельністю 109 членів [42].

Неодноразово з концертами в КД перебував камерний хор «Київ» і київський ансамбль «Дивограй». Так, у жовтні 2016 р. за сприяння Датсько-українського товариства відбувся концерт ансамблю «Дивограй» Національної

філармонії України. Популяризатором української музики в КД є заслужений артист України О. Запольський, перша скрипка Симфонічного оркестру датського радіо, який організував ансамбль юних скрипалів, що виконує твори українських композиторів. Протягом 2014-2015 рр. у Копенгагені було проведено низку вистав Львівського Християнського театру «Емануїл». Серед важливих культурно-гуманітарних заходів, організованих у 2016 р., слід відзначити презентацію книги українського письменника А. Куркова «Щоденник Майдану», яка була представлена данською мовою та проходила в приміщенні Національної бібліотеки Копенгагена.

У липні 2017 р. українська громада взяла участь у підтримці Національної збірної України з волейболу КД, яка виборола золоту медаль у фінальній частині Європейської Ліги з волейболу серед чоловіків.

19 серпня 2017 р. у Копенгагені відбулась зустріч з представниками української громади КД з нагоди 5-річчя молодіжної організації «Ластівка» та Дня незалежності України. Під час заходу була представлена насичена культурна програма, яка включала виступи українських дитячих колективів, танцювальної групи «Ластівка-Раннес», вокальні виступи, театральну постанову, а також майстер-класи для дітей з класичного національного розпису. Посольство разом з українськими організаціями в КД («Ластівка», «Файно», «Збережи Україну», «Допомога українським дітям», «Українська спортивна спілка» тощо) у жовтні 2018 р. організувало та провело меморіальні заходи, присвячені вшануванню жертв Голодомору в Україні 1932-33 рр. Дипломати Посольства та українська громада взяли участь у символічній акції «Запалимо свічку пам'яті!». Українськими організаціями КД за сприяння Посольства у жовтні 2018 р. у м. Ранес (Ютланд) було проведено перший фестиваль «Дні української культури в Данії».

Україна та ФР організують художні виставки, гастролі творчих колективів, лекції та тематичні круглі столи. Розвитку двостороннього співробітництва між Україною та ФР в галузі культури сприяє «Асоціація українців» у ФР [38]. Міжнародний український культурний центр працює над знайомством громадян Фінляндії з українськими традиціями, культурою та мистецтвом. Побратимські відносини між містами України та ФР є засобом поглиблення відносин між двома країнами (Київ – Гельсінкі, Київ – Тампере, Одеса – Оулу, Запоріжжя – Лахті).

Велика частина проектів у КГС здійснюється у співпраці зі Шведським інститутом. За сприяння шведського інституту в Київському національному університеті ім. Т. Шевченка та Львівському національному університеті ім. І. Франка продовжують роботу відділення скандинавських мов та культури, відбуваються студентські обміни, ведеться викладання шведської мови. Гуманітарну допомогу КШ надає через інституції ООН, ЮНІСЕФ, Кправління Верховного комісару ООН з прав людини, Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Урядом КШ було виділено кошти задля цільової допомоги для опікового центру госпіталю у м. Дніпропетровськ з метою оснащення закладу сучасним медичним мікрохірургічним обладнанням для лікування бійців АТО з опіковими пораненнями та глибокими пошкодженнями шкіри внаслідок поранень. КШ є учасником Ради Євроатлантичного партнерства НАТО та бере участь у Трастовому фонді НАТО з надання підтримки нашій державі [43].

Утвердженню позитивного іміджу України в ІР сприяє артистична діяльність української оперної співачки Олександри Чернишової, яка постійно проживає в ІР та є активним популяризатором українського музичного мистецтва.

Таким чином, КГС України і вищевказаних країн спрямоване на розширення участі нашої держави в європейському та світовому культурному

співробітництві, інтеграції української культури у світовий простір. Україна позитивно налаштована на укладення міжнародних договорів і створення прямих зв'язків між культурно-мистецькими установами СК, з метою ознайомлення населення КН, КД, КШ, ФР та ІР з культурним надбанням українського народу, заходів за участю українських художніх колективів, виставок українського мистецтва та фестивалів українського кіно.

Науково-технічне співробітництво. НТС між Україною та КН розвивається на рівні безпосередньої співпраці між науковими установами та науково-дослідними інститутами. Однією з найбільш успішних є співпраця норвезьких та українських науковців відповідно до чинної угоди, укладеної між Національним університетом «Києво-Могилянська Академія» та Норвезьким інститутом міжнародних відносин NUPI і Норвезькою школою менеджменту ВІ (Осло).

Продуктивним є співробітництво між Норвезьким інститутом води та інститутом гідробіології НАН України, Національним університетом водного господарства та природокористування у м. Рівне й іншими профільними установами в Україні з імплементації в Україні Протоколу про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер [6].

Спеціалісти Норвезького геотехнічного інституту входили до складу спільної місії ЄС та ООН з огляду екологічної ситуації на території Калуського промислового вузла навесні 2010 р.

Інститут енергетичних технологій працює над впровадженням проекту зі створення на базі ЧАЕС Центру віртуальної реальності процесів виведення з експлуатації енергоблоків ЧАЕС [69].

Продовжує зміцнюватися українсько-норвезька співпраця у сферах чистих технологій та енергоефективності. Триває реалізація норвезько-українського

проекту «Екологічно чисте виробництво, енергозбереження та поліпшення стану навколишнього середовища у промисловому секторі України» (2007-2010 рр.) – «норвезька модель», який забезпечується ТЕКНА і фінансується урядом Норвегії.

Проекти з енергоефективності в Україні впроваджує норвезька компанія Reintertsen AS. Низку проектів з розвитку енергоефективного виробництва в Україні підтримала НЕФКО, заснована п'ятьма північноєвропейськими країнами. Проекти пов'язані з енергетикою, сільським господарством, промисловим виробництвом і банківським сектором. У більшості з них передбачені заходи щодо скорочення енергоспоживання та викидів двооксиду вуглецю або інших парникових газів. В українському портфелі НЕФКО зараз знаходиться 56 проектів загальною вартістю 160 млн. євро [45].

НТС між Україною і КД полягає у вторенні спільних підприємств та інвестицій, передачі технології та «ноу-хау», навчанні та підготовці персоналу та менеджерів, обміні делегаціями, експертами та практикантами. Протягом 2015-2018 рр. НТС між двома країнами розвивалось за рахунок обміну візитами професорсько-викладацького складу навчальних закладів держав, а також ділових кіл України. У 2015 р. проводилися зустрічі з ректорами найбільших ВНЗ КД – Університет м. Копенгаген, Університет м. Роскільде, Коледж м. Вайле. 14 листопада 2015 р. у Києві відбулася зустріч ректора Коледжу м. Вайле М. Вайс-Петерсена з керівництвом НТУУ «Київський політехнічний інститут». Представники ВНЗ домовилися про науковий обмін студентами та професорсько-викладацьким складом.

У лютому 2015 р. Данію та Швецію відвідала делегація МОН України на чолі з Першим заступником Міністра І. Совсун для участі у заходах у рамках проекту «TEMPUS» та робочих зустрічей у Лундському університеті [46].

Протягом 1991-2018 рр. активно розвивається НТС між Україною і КШ. Значними перспективами наділена співпраця між шведською компанією «Misen Enterprises» та українським НАК «Нафтогаз України» та ДП «Укргазвидобування». Ці структури взаємодіють у сфері відновлення, капітального ремонту свердловин та інтенсифікації недіючих та малопродуктивних нафтових свердловин; використанні нових технологій з розробки родовищ нафти та газу, будівництва сучасних компресорних установок [51].

Динамічною є співпраця між провідними українськими і шведськими інститутами та університетами у сфері прикладних і наукових досліджень між Київським національним медичним університетом ім. О. Богомольця та Каролінським медичним інститутом; Національним технічним університетом України та Шведським Королівським технологічним університетом. Розширюється НТС між Україною і КШ у галузі радіаційного моніторингу довкілля. Експерти Державної інспекції ядерного регулювання України та Шведського Агентства радіаційної безпеки взяли участь у низці семінарів у КШ та Україні, що були спрямовані на підвищення радіаційної безпеки українських атмних електростанцій згідно з вимогами розробленими ЄС та МАГАТЕ [47].

Україну та ФР пов'язує міжвузівська та міжшкільна співпраця: у вересні 2008 року за підтримки Міністерства закордонних справ та Міністерства освіти ФР Інститут Гельсінського університету запустив Програму українських досліджень. Програма спрямована на поширення знань про Україну серед студентів і дослідників у ФР і пропонує вивчення української мови, літератури, історії та культури, проведення досліджень з України та студентський обмін фінськими та іноземними студентами. Українську мову викладають на факультативній основі на факультеті слов'янських і балтійських мов та літератур Гельсінського університету. Фінську мову, навпаки, викладають у

низці українських університетів. У Києві є Скандинавська гімназія, де викладають шведську та фінську мови [27].

Отже, з метою налагодження більш тісної співпраці та подальшого зміцнення зв'язків України з СК в НТС, сторони активно співпрацюють з метою укладання нових угод, як на міждержавному рівні, так і на рівні суб'єктів господарської діяльності. Щороку проходять зустрічі на яких сторони обговорюють промисловий і науково-технічний потенціал в оборонній сфері, можливості спільної реалізації окремих проектів. Основними пріоритетами науково-технічного та інноваційного співробітництва України з СК є: використання науково-технічного потенціалу вищезазначених держав та технологічного потенціалу для підвищення конкурентоспроможності промисловості і сфери підприємництва, розробка енергозберігаючих технологій, альтернативна енергетика, боротьба за генетично чисті продукти харчування, наукове регулювання ринку товарів і послуг.

3.3. Перспективи та тенденції розвитку відносин України та країн скандинавського регіону.

Значна частина бізнес-кіл СК очікує стабілізації політичної та економічної ситуації в Україні, а також здійснення реальних реформ в економічній та інвестиційній сферах. Значний потенціал співпраці продовжує залишатися в галузях використання відновлювальної енергетики, утилізації та переробки відходів, запозичення Україною відповідного досвіду та передових технологій скандинавських компаній, а також в телекомунікаційній галузі, сферах енергозбереження та захисту довкілля, зокрема ядерної безпеки [36].

Пріоритети розвитку інноваційної діяльності між Україною і державами Скандинавії мають бути спрямовані на формування ефективної інноваційної інфраструктури, що сприятиме технологічній модернізації вітчизняної економіки та підвищенню її конкурентоспроможності. Перспективними галузями є підвищення рівня двостороннього техніко-економічного співробітництва та активізація взаємодії в галузі торгівлі, транспорту, авіації, передачі технологій і захисту прав інтелектуальної власності [44].

Україна, незважаючи на те, що сьогодні переживає кризу, все ж володіє досить потужним економічним потенціалом, завдяки якому може претендувати на провідне місце у сфері співпраці з СК. Україна перебуває в п'ятірці країн, які мають новітні технології в авіакосмічній сфері. За умови належного інвестування, зокрема з країн Скандинавії, наша держава має всі можливості розвивати літакобудування і ракетобудування для запуску космічних супутників.

Збереження хороших двосторонніх відносин прямо сприяє розвитку торгових зв'язків між підприємцями України з одного боку і КН, КД, КШ, ФР, ІС з іншого. Відносини між Україною і СК розвиваються цілком позитивно, а причиною цього служить розвиток практичного співробітництва між сторонами на основі принципів взаємної поваги, рівноправ'я, взаємної вигоди. З нашої точки зору сторони повинні дотримуватися лібералізації в сфері торгівлі та інвестицій. Україна стає все більш відкритою для зовнішнього світу і розширення зовнішніх зв'язків та вітає взаємні інвестиції з підприємствами КН, КД, КШ, ФР, ІС [48]. У торговельно-економічній сфері можливостей для подальшого просування співпраці більш ніж достатньо. У світі існує безліч проблем, над вирішенням яких Україна і СК можуть працювати разом. Більше того, слід розширити двостороннє співробітництво у сфері використання шведської технічної допомоги в Україні в напрямку енергозбереження та

підвищення енергоефективності. Оскільки, КШ має передові позиції у цих галузях на міжнародній арені, то започаткування нових проєктів сприяло б підвищенню конкурентоздатності вітчизняної економіки та підтримці впровадженню нових сучасних технологій в житлово-комунальній сфері українських міст. Усі нові українсько-шведські проєкти могли б стати доповненням до масштабніших проєктів у відповідних галузях, які здійснюватимуться в Україні спільно з міжнародними фінансовими організаціями та інвесторами [39].

З нашої точки зору, Україна та СК повинні зміцнити співпрацю в сфері безпеки, а також в таких областях, як енергетика, захист клімату, авіація і розвиток інновацій. Країни повинні тісно взаємодіяти, щоб створити і розширити зону вільної торгівлі. Для поглиблення співпраці зі СК Україна готова сконцентрувати свої сили на таких напрямках, як нові енергоносії, матеріали та технології, енергозбереження, а також виробництво на новому рівні, спільно просуваючи при цьому екологічно чистий, низьковуглецевий і поступальний розвиток. У 2023 р. новим фактором зростання у відносинах може стати співпраця в будь-яких таких сферах, як інформатизація промисловості, фінанси, авіа- і космічна промисловість. У країн досить великий потенціал в плані інноваційного співробітництва.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження автор дійшов наступних висновків:

1) Стан наукового опрацювання проблеми та джерельної бази дослідження з 1991 по 2022 рр. зазнав у своєму розвитку кілька етапів, що різняться за якісними показниками. Критеріями хронологічного поділу історіографічного процесу послуговували зміни в методології, концепціях і проблематиці досліджень за темою з урахуванням історико-хронологічного підходу.

Аналіз наукового доробку, присвяченого відносинам України та СК 1991 - 2022 рр., показав, що дослідники основну увагу приділяли більше політичному діалогу між країнами та співпраці в різних сферах. Українські науковці зверталися до вказаної теми, як до тодішньої сучасності, їхнім працям притаманне вагоме наповнення, значимість подій, які відбувалися.

2) Методологічні основи дослідження базуються на фундаментальних принципах – історизму, об'єктивності, науковості, системності та комплексності. Основними науковими підходами, які застосовувалися в роботі були історичний, цивілізаційний, системний та структурно-функціональний. Ці підходи поєднують в собі систематизацію знань та умінь. Базис основних методів роботи складає філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, спеціально-історичний, а також спеціально-правовий методи. Базуючись на вказаних принципах, наукових підходах та методах, автор здійснив спробу провести комплексний аналіз дослідження історичного шляху відносин України та СК.

3) Поняття та сутність відносин України зі скандинавськими країнами є дуже насиченими. Адже, походження терміну «Скандинавія» та «Скандивізм» є

фундаментальними для початку відносин між країнами. Автор детально розкриває походження та сутність понять. Дані терміни показують походження скандинавського населення на території України. Таким чином, відносини України та СК мають довге минуле.

4) Основною особливістю становлення та розвитку відносин України та країн скандинавського регіону є потужна договірно-правова база. Аналізуючи нормативно-правові акти на яких базуються відносини, можна стверджувати, що співробітництво між країнами має свої фактори впливу та особливості. Так, у 1992 р. зроблено важливий крок, який підняв двосторонні відносини на якісно новий рівень. СК відкрили своє посольство у Києві, а Україна, в свою чергу, відкрила посольства у КН, КД, КШ, ФР, ІР. Таким чином, можна констатувати, що відносин між Україною та СК є ефективними і охоплюють весь спектр для співробітництва. Укладені угоди створюють достатньо широке політичне та правове поле для розвитку українсько-скандинавських відносин у ключових сферах двостороннього співробітництва.

5) Основними сферами співпраці між Україною та СК можна назвати питання військової освіти та тренування, експертні консультації щодо військового реформування та проекти, які стосуються захисту навколишнього середовища, що є надзвичайно важливим не лише для покращення ситуації з регіональною безпекою. Російська агресія щодо України стала чинником зближення України й СК, а суспільно-політичні і культурні акції, які стосувалися поширення об'єктивної інформації про трагічні події на Майдані та війни по всій території України – джерелом формування нового партнерського діалогу між політичними силами та громадянським суспільством країн.

6) Протягом 1991-2022 рр. Україна і СК продовжують розширювати культурний обмін, співробітництво між культурними установами та організаціями, підтримувати контакти між митцями, сприяти обміну науковими

працівниками, здійснювати спільні наукові дослідження, розповсюджувати інформацію про всі сфери громадського та культурного життя народів.

Спостерігається посилення зв'язків українських ВНЗ із скандинавськими закладами, чому сприяє підтримка з боку програми ЄС «ERASMUS +». Така взаємодія дозволить не лише обмінюватися досвідом у організації процесу навчання в Україні і СК, але й реалізацію спільних проєктів, зокрема у підготовці нових редакцій підручників для українських шкільних закладів з тематики європейської культури. Динамічною є співпраця між провідними українськими і скандинавськими інститутами та університетами у сфері прикладних і наукових досліджень.

7) Відносини України та СК мають великий потенціал та перспективу розвитку. Пріоритетними напрямками для розвитку є інноваційна діяльність між державами, яка має бути спрямована на формування ефективної інноваційної інфраструктури, що сприятиме технологічній модернізації вітчизняної економіки та підвищенню її конкурентоспроможності. Однією з тенденцій для розвитку відносин відіграє торгівельна сфера взаємодії, яка прямо сприяє розвитку торгівлі між підприємцями України з одного боку і КН, КД, КШ, ФР, ІС з іншого. Так, відносини Україна – СК можна розвивати на більш високому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

Офіційні документи держав, угоди

1. Конвенція між Урядом України і Урядом КН про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доход і майно // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1996. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578_670
2. Конвенція між Урядом України і Урядом ІР про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи та капітал // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2006. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/352_002?lang=ru
3. Меморандум про співробітництво у галузі культури між Міністерством культури і мистецтв України та Шведським Інститутом // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2004. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752_017
4. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом КШ щодо співробітництва в енергетичній сфері // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2008. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2008-%D1%80>
5. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і МЗС КН // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1992. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578_012
6. Протокол про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1992. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_030

7. Протокол між Урядом України та Урядом КШ про загальні умови технічного та фінансового співробітництва // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2008. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752_051
8. Протокол щодо практичної реалізації процедур оперативного сповіщення про ядерні аварії та обмін інформацією про ядерні установки між Державною інспекцією ядерного регулювання України та Норвезьким агентством з радіаційної та ядерної безпеки. URL: <https://norway.mfa.gov.ua/storage/app/sites/58/uploaded-files/yaderna-norvegiya-tekst.pdf>
9. Технічна угода між Міністерством оборони України та Оперативним Повітряним Командуванням Збройних Сил КД стосовно проведення операції «Північний сокіл – 2015» // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208_028/sp:max10?sp=:max10&lang=uk
10. Рамкова угода між Україною та Північним інвестиційним банком // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2005. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_259
11. Угода між Урядом України і Урядом ФР про встановлення дипломатичних і консульських відносин // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1992. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246_017
12. Угода між Урядом України і Урядом ФР про торгівлю і економічне співробітництво // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1992. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246_002
13. Угода про розвиток економічного, промислового та науково-технічного співробітництва // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1994. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208_511

14. Угода між Урядом України і Урядом КД про сприяння та взаємний захист інвестицій // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1994. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208_002
15. Угода між Урядом України та Урядом КІШ про сприяння та взаємний захист інвестицій // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1997. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752_706
16. Угода між Урядом України і Урядом КН про торговельні зв'язки та економічне співробітництво // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 1998. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578_002
17. Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2010. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_456
18. Угода про сільське господарство між Україною та ІР // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2010. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/352_003
19. Угода про сільське господарство між Україною та КН // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2011. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578_022
20. Угода між Урядом України та Урядом КН про створення Міжурядової комісії з питань співробітництва у галузі торгівлі, підприємництва та економіки // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578_024
21. Угода між Міністерством енергетики та вугільної промисловості України та Міністерством закордонних справ КД щодо розвитку та співробітництва в рамках «Українсько-данського енергетичного центру» // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. 2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208_030

22. Danish Neighbourhood Programme. URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/storage/app/sites/25/pages/danep-ukraine-programme.pdf>
23. Антикорупційна ініціатива ЄС (EUACI). URL: <https://euaci.eu/ua/who-we-are/about-programme>

Промови політичних лідерів

24. Danish FM Samuelsen: It is strategically important for Denmark and whole Europe that Ukraine succeeds in reforms, and it needs international support for that // Government portal: official website. 2018. 22 of February. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/250582523>
25. Prime Ministers of Ukraine and Denmark stand ready to give momentum to economic cooperation and to vigorously collaborate in counteraction aggression – a meeting of Prime Ministers // Government portal: official website. 2018. 26 of June. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/premyer-ministri-ukrayini-ta-daniyi-gotovi-nadati-poshtovh-ekonomichnij-spivpraci-i-aktivno-vzayemodiyati-v-protidiyi-agresiyi-zustrich-glav-uryadiv>
26. We are seeing good dynamics of bilateral relations between Ukraine and Norway in various fields – Minister of Foreign Affairs of Norway // Government portal: official website. 2018. 4 of September. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/mi-ye-svidkami-dinamichnoyi-aktivizaciyi-vidnosin-mizh-ukrayinoyu-ta-norvegiyeyu-za-bagatma-napryamkam-ministr-zakordonnih-sprav-norvegiyi>

ЛІТЕРАТУРА

Монографії, підручники, посібники

27. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / Авт. кол.: С. В. Відянський,

- І. М. Мельникова, А. Ю. Мартинов, О. М. Горенко, Д. І. Никифорук / НАН України; Інститут історії України. К. : Генеза, 2004. 616 с.
28. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2004-2007) / Авт. кол.: С. В. Відянський, О. М. Горенко, А. Ю. Мартинов, В. В. Піскіжова. К. : Інститут історії України, 2014. 394 с.
29. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2008-2016) / Авт. кол.: С. В. Відянський, О. М. Горенко, А. Ю. Мартинов, В. В. Піскіжова. К. : Інститут історії України, 2017. 319 с.
30. *Кудряченко А. І.* Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього. К.: Фенікс, 2009. 544 с.
31. *Чекаленко Л. Д.* Зовнішня політика України : Підручник для студ. вищ. навч. закладів. 712 с. URL: http://pidruchniki.com/158407208160/politologiya/zovnishnya_politika_ukrayini
32. *Besier G.* Neighbourhood Perceptions of the Ukraine Crisis: From the Soviet Union into Eurasia. Routledge, 2016. 282 p.
33. *Helle K.* The Cambridge History of Scandinavia // Cambridge University Press, 2003. 872 pages.

Статті

34. *Атаманюк Ю.* У Норвегії зароджується українське життя // Час і Події. 2007. № 38. URL: <https://www.chasipodii.net/article/2028/>
35. *Бочкарьова Т. Ю.* Скандинавський вектор зовнішньої політики України: політичний аспект // Наукові праці. Сер. «Політологія». 2013. Вип. 143. Т. 155. С. 9-13.

36. *Власюк О. С.* Зовнішньополітичні пріоритети України // Віче: Теоретичний і громадсько-політичний журнал. 2015. № 7. С. 8-10.
37. Зміцнення українсько-норвезького партнерства сприяє успіху реформ в Україні // Міністерство закордонних справ України: офіційна веб-сторінка. 2018. 12 квітня. URL: <https://mfa.gov.ua/ua/press-center/news/64242-zmicnennya-ukrajinskyko-norvezykogo-partnerstva-sprijaє-uspihu-reform-v-ukrajini>
38. *Ішуніна Н.* Товариство «Україна – Фінляндія»: історія створення, діяльність, перспективи // Етнічна історія народів Європи. 2001. Вип. 9. С. 119-122. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Ishunina_Nataliia/Tovarystvo_Ukraina_Finliandiia_istoriia_stvorennia_dialnist_perspektyvy.pdf
39. *Кривонос Р. А.* Особливості співробітництва України з країнами Північної Європи // Україна в Європі: контекст міжнародних відносин: колективна монографія / За ред. А. І. Кудряченка. К.: Фенікс, 2011. С. 441-463.
40. *Коваленко Р.* Сучасний стан та перспективи розвитку торговельно-економічних відносин України та Королівства Данія // Причорноморські економічні студії. Вип. 62. 2021. С.19 – 25.
41. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Норвегією // Посольство України в КН: офіційна веб-сторінка. 2018. URL: <https://norway.mfa.gov.ua/ua/ukraine-no/culture>
42. Культурно-гуманітарна співпраця та українська громада в Данії // Посольство України в КД: офіційна веб-сторінка. 2018. URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/ua/ukraine-dk/culture>
43. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Королівством Швеція // Посольство України в КІ: офіційна веб-сторінка. 2018. URL: <https://sweden.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sweden/culture>

44. *Матвеева В.* Деякі аспекти зовнішньої торгівлі України в контексті євроінтеграції // Журнал європейської економіки. 2011. Т 6. № 3. С. 280-293.
45. Науково-технічне співробітництво між Україною та Норвегією // Посольство України в КН: офіційна веб-сторінка. 2018. URL: <https://norway.mfa.gov.ua/ua/ukraine-no/science>
46. Науково-технічне співробітництво між Україною та Данією // Посольство України в КД: офіційна веб-сторінка. 2018. URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/ua/ukraine-dk/science>
47. Науково-технічне співробітництво між Україною та Швецією // Посольство України в Королівстві Швеція: офіційна веб-сторінка. 2018. URL: <https://sweden.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sweden/science>
48. *Носирєв О. О.* Інвестиційне співробітництво України з ЄС: Регіональний аспект // Проблемы материальной культуры. Сер.: Географические науки. 2012. С. 99-103.
49. «Ми знаємо Росію краще, ніж вона нас». Журналіст з Фінляндії про вступ в НАТО, нового прем'єра та підтримку України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-finlyandiya-nato-ukrayina-rosiya/32356752.html>
50. *Овчаренко В. Є.* До питання про двостороннє україно-скандинавське культурне співробітництво // Історичні записки: збірник наукових праць. Вип. 38. 2013. С. 153-161.
51. *Перебийніс Є.* Україна і Швеція: партнерство випробуване історією // Національна безпека і оборона. 2009. № 1. С. 3-5.
52. Політичні відносини між Україною та Норвегією // Міністерство закордонних справ України: офіційна веб-сторінка. 2018. URL: <https://norway.mfa.gov.ua/ua/ukraine-no/diplomacy>

53. Політичні відносини між Україною і Данією // Посольство України в КД: офіційна веб-сторінка. 2018. URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/ua/ukraine-dk/diplomacy>
54. Пугачова Д. В. Специфіка взаємодії країн Скандинавії у сфері зовнішньої політики: безпековий вимір // Журнал «SPACE». 2017. № 5. С. 89-93.
55. Пугачова-Лакішик Д. «Спільний націоналізм» в історичному поступі скандинавських держав. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4646/1/Spilnyi%20natsionalizm%20v%20istorychnomu.pdf>
56. Політичні відносини між Україною та Королівством Швеція. URL: <https://sweden.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/374-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-shvecijeju>
57. Перспективи шведсько-української співпраці щодо реалізації проекту з вирішення трудових спорів. URL: <https://nspp.gov.ua/home/struktura-nspp-8/struktura-nspp-10/41-perspektivi-shvedsko-ukrajinskoji-spivpratsi-shchodo-realizatsiji-proektu-z-virishennya-trudovikh-sporiv>
58. Україна і Норвегія налаштовані на дальше зміцнення співпраці у сфері енергетики. URL: <https://norway.mfa.gov.ua/news/ukrayina-i-norvegiya-nalashтовani-na-dalshe-zmicnennya-spivpraci-u-sferi-energetiki>
59. Україна і Данія. URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/ukraine-and-denmark>
60. Україна і Данія. URL: <https://denmark.mfa.gov.ua/ukraine-and-denmark>
61. Селіванов В. М. Принцип історизму у правових дослідженнях. Роль принципу історизму в наукових дослідженнях. Київ: «ДОЛЯ», 2011. 591 с.
62. Слюсаренко І., Брайчевська О., Цветков О. Динаміка відносин між Україною та Королівством Норвегія в умовах агресії Російської Федерації проти України // Регіональні студії. №3 (11). 2021. С.182-200.

63. *Шевченко А. Р.* Політика нейтралітету та дипломатія в реалізації зовнішньополітичної стратегії Швеції // Дослідження світової політики: зб. наук. праць ІСЕМВ НАН України. 2013. № 2 (63). С. 203-210.
64. *Щербатюк К. С.* Основні напрямки співробітництва у сфері зовнішньоекономічних відносин України і Фінляндії // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Одеса: ОНЕУ, 2016. Вип. 2. С. 67-72.
65. Швеція: вступ до НАТО, допомога Україні. «Історичне рішення» після 200 років нейтралітету. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/shvetsiya-nato-ukrayina/31989172.html>
66. *Возгрин В.Е.* Скандинавизм: первая попытка интеграции европейских народов // Вестник СПбГУ. – 2015. – Серия 2. – Вып. 3. – С. 54-64.
67. Геотермальна енергетика в Україні сэкономит около 10 млрд куб.м газа в год // Информационное агентство «UNN». 2015. 13 марта. URL: <https://www.unn.com.ua/ru/news/1447935-geotermalna-energetika-v-ukrayini-zaoschadit-blizko-10-mlrd-kub-m-gazu-na-rik-ekspert>
68. *Резников В. В.* Внешнеэкономическое сотрудничество Украины и стран Скандинавии: экономико-дипломатический аспект // БізнесІнформ. №4. 2015. С. 35-41.
69. *Тамотьева Е.* Україно-норвежская сага – время: современность // Политик Hall. 2004. № 16. 34 с.
70. *Haarder Ekman K.* Mitt hems gränser vidgades: en studie i den kulturella Skandinavismen under 1800-talet / K.Ekman Haardar. – Lund: Maakadam, 2010. – 282 p.